Технології ШІ як інструмент управління інформаційними ресурсами та аналітичною діяльністю

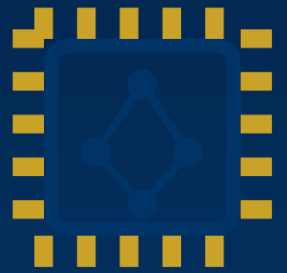

Бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Харків, 2026 р.

Дизайн презентації створено інструментом ШІ Copilot.

1

Питання:

- інструменти та сервіси ШІ;
- практичне використанням сервісів ШІ;
- аналітична діяльність в бібліотеці з використання ШІ;
- етика та доброчесність при використанні ШІ;
- правила використання ШІ бібліотечними співробітниками;
- алгоритм роботи бібліотекаря з інструментами ШІ;
- обмеження та ризики при використанні ШІ.

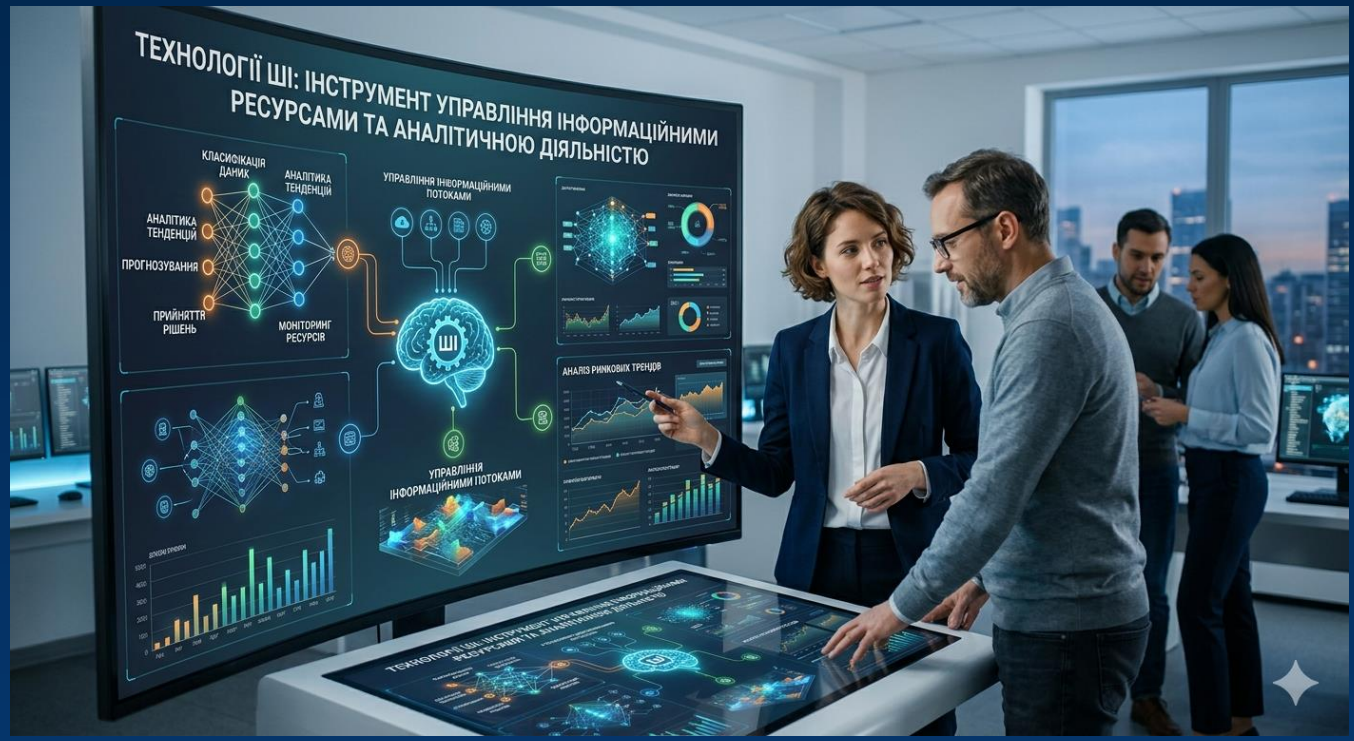

Зображення, створено в Gemini Gen-ботом з програмування.

План

1) Трансформація: як GenAI змінює роботу з інформацією
2) Ключові кейси для бібліотеки
3) AI-грамотність та навчання користувачів
4) Ризики й відповідальне використання інструментів та сервісів ШІ.
5) Стратегія впровадження та дорожня карта з навчання з використання інструментів ШІ

Чому ШІ важливий саме зараз

GenAI змінив:
- як ми шукаємо, читаємо, навчаємось і створюємо знання
- AI став повсюдним на вебі та в інструментах дослідника.
Бібліотека може стати провідником відповідального використання інструментів та сервісів ШІ

Сучасні бібліотеки дедалі активніше використовують технології штучного інтелекту (ШІ) для оптимізації управління інформаційними ресурсами, автоматизації рутинних процесів, покращення аналітичної діяльності та підвищення якості обслуговування користувачів. ШІ стає важливим елементом цифрової трансформації бібліотек, сприяючи переходу від традиційного зберігання інформації до інтелектуального управління знаннями.

Роль ШІ у бібліотечній діяльності

Технології ШІ відкривають нові можливості для автоматизації бібліотечних процесів, аналізу великих обсягів інформації, цифровізації фондів та створення сучасних інформаційних сервісів. Важливу роль у популяризації та впровадженні AI-технологій у сфері освіти й науки відіграють бібліотеки закладів вищої освіти, які активно акумулюють інформаційні матеріали, методичні рекомендації та практичні кейси використання ШІ.

Штучний інтелект у бібліотеках застосовується для:

- автоматизованого каталогізування документів;
- створення та обробки метаданих;
- інтелектуального пошуку інформації;
- аналізу читацьких запитів;
- формування рекомендаційних сервісів;
- цифровізації та розпізнавання текстів;
- аналітики інформаційних потоків;
- підтримки наукових досліджень

Використання інструментів ШІ

Використання:

- написання анотацій;
- створення презентацій;
- підготовка інформаційних довідок;
- генерація навчальних матеріалів;
- допомога у комунікації з користувачами.

Інформаційні матеріали, підготовлені за допомогою NotebookLM:
1) Інформаційна довідка. Тема.Навігатор наукового простору: Огляд цифрових ресурсів та наукометричних інструментів для дослідника. Блог Scientometrics Club;
2) Презентаційні матеріали в програмі Canva. Режим доступу ;
3) Підкаст «Наукометрія та цифровий аватар дослідника». Режим доступу ;
4) Тестові питання для перевірки знань з наукометрії та бібліометрії: https://gemini.google.com/share/bb2876bb5122

!!!Практичне використання генеративного AI у бібліотеках активно обговорюється професійною спільнотою

ШІ та аналітична діяльність бібліотеки

AI допомагає:

1) аналізувати читацькі інтереси;
2) прогнозувати попит на літературу;
3) виявляти інформаційні тренди;
4) здійснювати моніторинг наукових публікацій;
5) формувати аналітичні звіти.

На сторінці бібліотеки НЮУ ім. Ярослава Мудрого «**Використання штучного інтелекту для освітньої діяльності**» представлено широкий перелік цифрових інструментів, які можуть використовуватися у роботі бібліотекарів та науковців.

Серед них: NotebookLM, Gemini, Semantic Scholar, Connected Papers, Research Rabbit, Consensus AI, Elicit, Litmaps та Inciteful. Ці сервіси допомагають здійснювати пошук, систематизацію та аналітичне опрацювання наукової інформації.

Для аналітичної діяльності можуть використовуватися інструменти ШІ, які можуть програмувати, на приклад, Copilot (використовується в Scopus AI).

Аналітична діяльність бібліотеки з використанням ШІ

Аналітична діяльність бібліотек передбачає збір, обробку та інтерпретацію інформації для прийняття управлінських рішень. Технології ШІ значно розширюють можливості бібліотечної аналітики завдяки здатності швидко опрацьовувати великі масиви даних.

AI-інструменти можуть використовуватися для:

- аналізу читацьких запитів;
- виявлення інформаційних потреб користувачів;
- моніторингу наукових трендів;
- аналізу цитованості;
- формування аналітичних оглядів;
- прогнозування попиту на інформаційні ресурси.

Наприклад, платформи Research Rabbit, Connected Papers та Litmaps дозволяють візуалізувати наукові зв’язки між публікаціями, що суттєво полегшує проведення наукових досліджень та підготовку аналітичних матеріалів.

Генеративний ШІ у роботі бібліотеки

Сучасні генеративні моделі, такі як ChatGPT, Gemini та Claude AI, активно використовуються для створення інформаційних продуктів і підтримки бібліотечної діяльності.

Генеративний ШІ може допомагати у:

- написанні анотацій;
- підготовці бібліографічних описів;
- створенні навчальних матеріалів;
- генерації презентацій;
- підготовці інформаційних довідок;
- автоматичному перекладі текстів;
- створенні чат-ботів для користувачів бібліотеки.

У матеріалах бібліотеки НЮУ ім. Ярослава Мудрого значна увага приділяється інструментам Gemini, NotebookLM та Canva AI, які можуть використовуватися для створення інтерактивних матеріалів, презентацій, тестів та аналітичних документів.

Використання ШІ у науковій діяльності бібліотек

Бібліотеки сьогодні активно підтримують наукову комунікацію та дослідницьку діяльність. AI-системи допомагають:

- здійснювати автоматизований пошук літератури;
- формувати огляди джерел;
- аналізувати наукові публікації;
- перевіряти тексти на академічну доброчесність;
- створювати наукові презентації та звіти.

У матеріалах вебінарів і курсів, представлених бібліотекою НЮУ, згадуються такі інструменти, як Undermind, Keenious, Sharly, Jenni AI та Enago AI Content Detector, які сприяють підвищенню ефективності наукових досліджень.
Також особлива увага приділяється питанням відповідального використання генеративного ШІ та академічної доброчесності.

Переваги використання ШІ в бібліотеках

Основними перевагами впровадження технологій ШІ у бібліотечну сферу є:

- автоматизація рутинної роботи;
- швидкий доступ до інформації;
- персоналізація бібліотечних послуг;
- покращення якості інформаційного пошуку;
- підвищення ефективності аналітичної діяльності;
- підтримка наукових досліджень;
- економія часу бібліотечних працівників.

Крім того, бібліотеки стають центрами цифрової грамотності, де користувачі можуть отримувати знання про сучасні AI-технології та їх практичне застосування.

Проблеми та виклики використання ШІ

Попри значні переваги, використання ШІ в бібліотеках має і певні ризики:

- можливість генерування недостовірної інформації;
- проблема авторського права;
- етичні питання використання AI;
- загрози конфіденційності даних;
- необхідність цифрової компетентності персоналу;
- залежність від цифрових платформ.

У матеріалах бібліотеки НЮУ акцентується увага на питаннях академічної доброчесності, відповідального використання AI та правового регулювання технологій штучного інтелекту.

Перспективи розвитку

У перспективі бібліотеки можуть перетворитися на інтелектуальні інформаційно-аналітичні центри, де штучний інтелект забезпечуватиме:

- автоматичне управління електронними ресурсами;
- інтелектуальні рекомендаційні системи;
- семантичний пошук;
- цифрових помічників користувача;
- автоматизовану аналітику даних;
- підтримку наукових досліджень у режимі реального часу.

Роль бібліотекаря також змінюється: він стає не лише хранителем інформації, а й цифровим консультантом та аналітиком.

Приклад із практичної роботи сектору наукової бібліографії, яку співробітники робили 1 тиждень, а Copilot 365 зробив цю роботу за 15 хвилин.

Підготовлено інструментом ШІ Copilot вбудований в 365 Office за допомогою завантаження 2-х таблиць.excel, вивантаженими з профілю організації в Scopus та Web of Science (станом на 31.12.2025 р.).

Сформований наступний промт (запит):

Прохання проаналізувати дві таблиці та підготувати інформацію про авторів з афіліацією "Yaroslav Mudryi National Law University", що мають 5 та більше статей в українських журналах, які індексуються в Scopus та Web of Science, за період 2022 - 2025 роки. Надаю для підготовки інформації перелік українських журналів в Scopus та Web of Science за посиланням: https://openscience.in.ua/ua-journals .

Результат (2022–2025): автори з афіліацією Yaroslav Mudryi National Law University, які мають ≥ 5 статей у українських журналах, що індексуються у Scopus/WoS

Примітка щодо афіліацій.

1. **Oleksandr Davydiuk** — **13** статей
2. **Hanna Shovkoplias** — **8** статей
3. **Olga O. Dmytryk** — **6** статей
4. **Iuliia I. Ostapenko** — **5** статей
5. **Tetiana Shvydka** — **5** статей

Copilot 365 з Microsoft Office можна використовувати:

- створення зображень для певних заходів, вказавши назву заходу або події;
- аналізу актуальних тем для формування заходів;
- розроблення планів, програм та курсів.
- використання та створення агентів тощо.

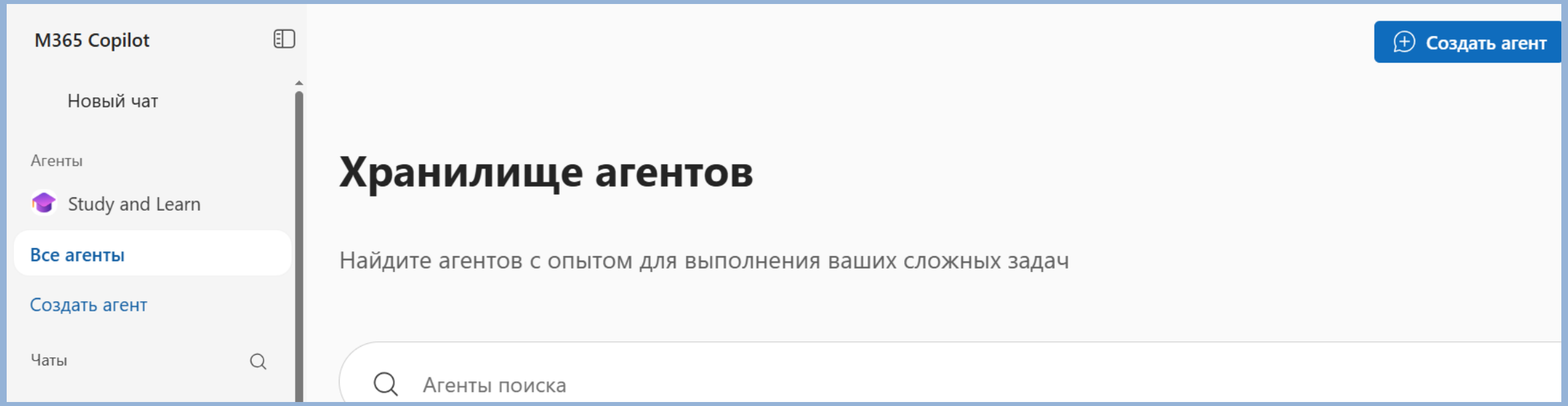

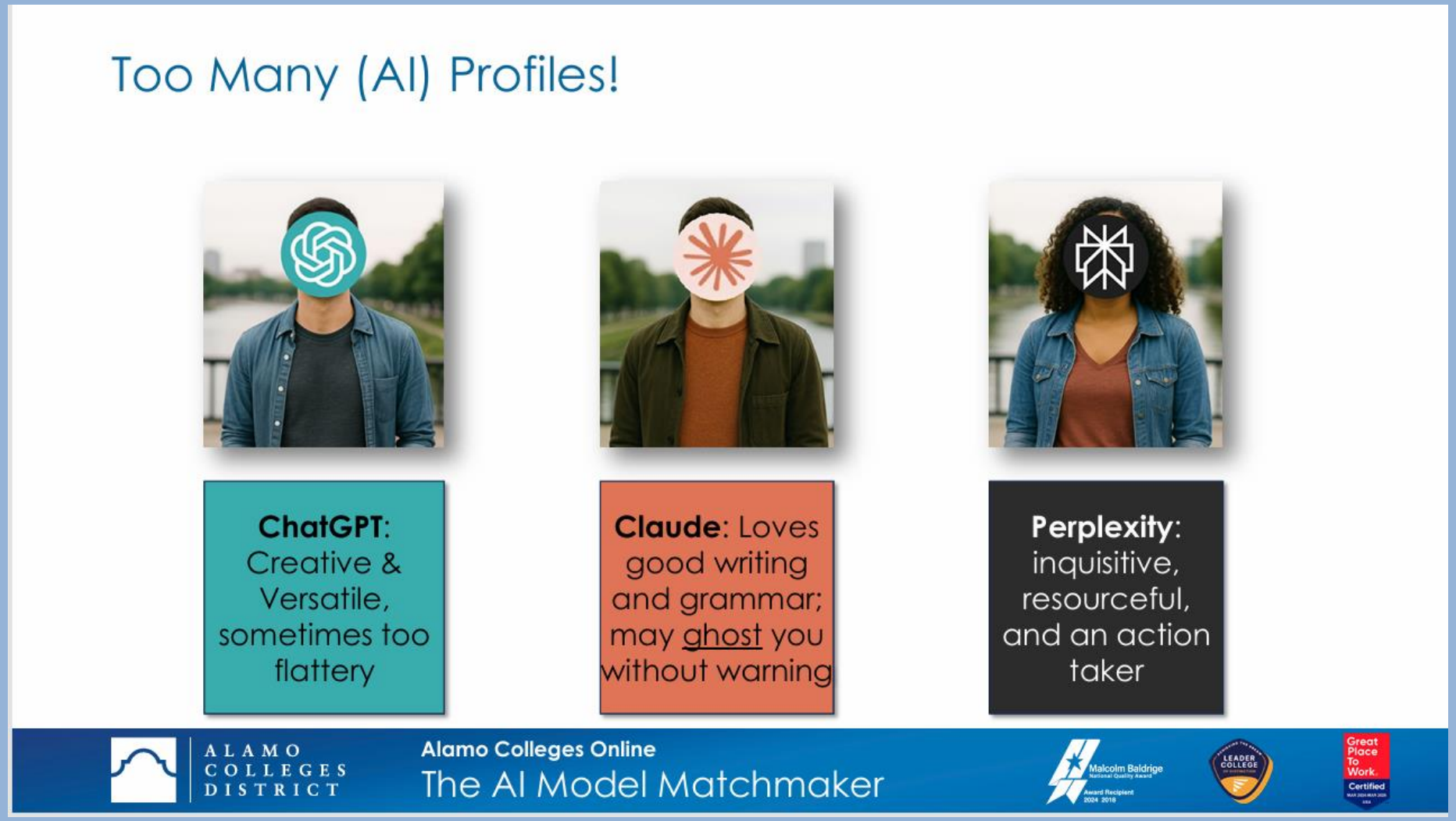

Генеративний ШІ у роботі бібліотеки

Інструменти:

- ChatGPT
- Claude AI
- Perpexity

The AI Model Matchmaker: Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence (Future Friday, March 2026). Can Cui Instructional Designer Team Lead Division of Digital Learning. URL: Share_Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence.pdf

ChatGPT корисно використовувати (в безкоштовній версії обмежена кількість запитів) для:

- створення зображень після завантаження певних елементів;
- підготовки матеріалів за тематикою для створення презентацій.

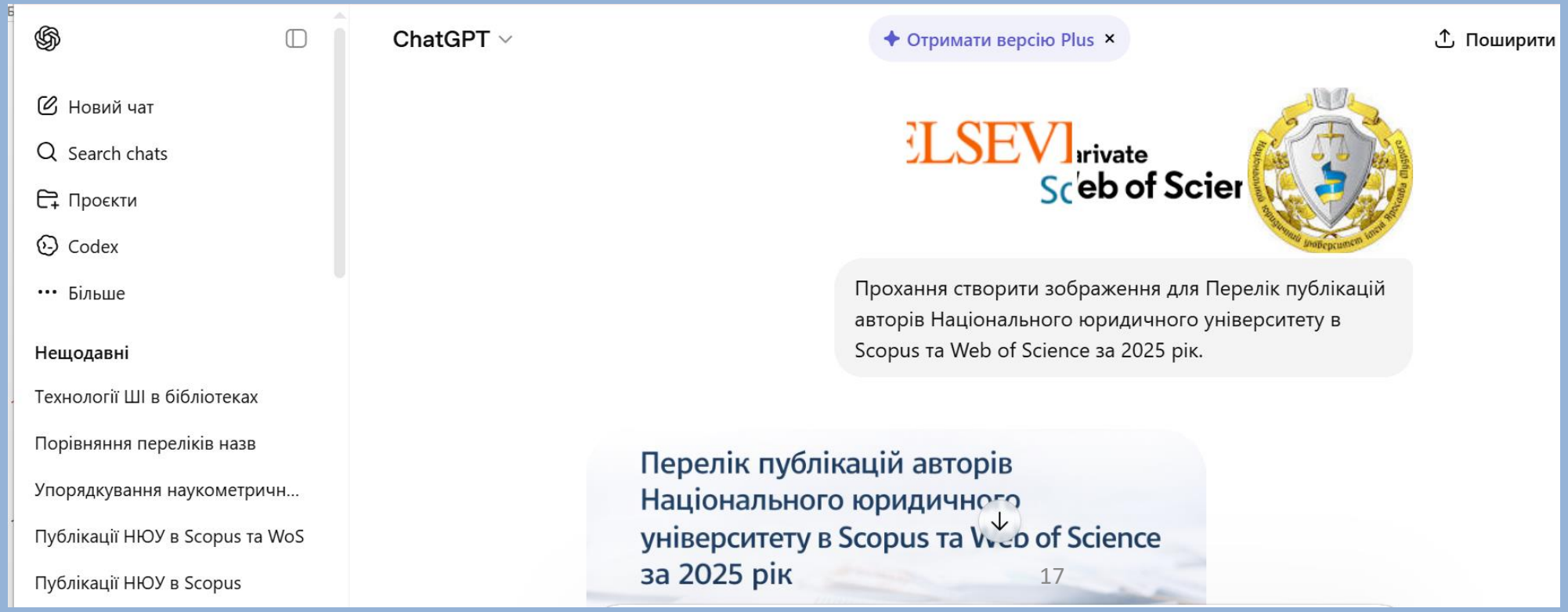

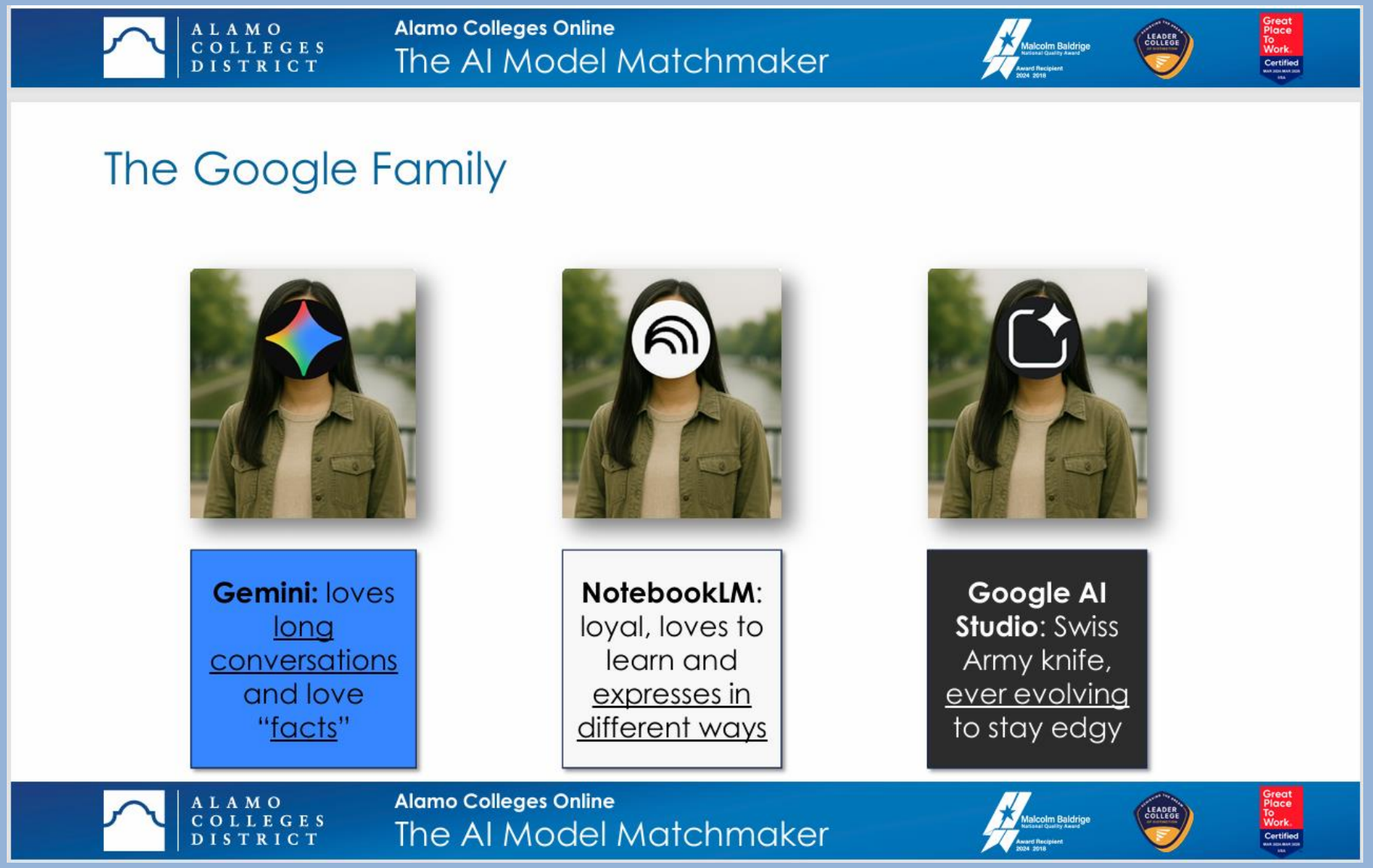

Генеративний ШІ у роботі бібліотеки від Google

Інструменти:

- Google AI Studio
- Gemini
- NotebookLM

The AI Model Matchmaker: Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence (Future Friday, March 2026). Can Cui Instructional Designer Team Lead Division of Digital Learning . URL: Share_Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence.pdf

NotebookLM вбудований в Google акаунт ефективно створює з використанням завантажених ресурсів (файлів, посилань на сайти тощо):

1) інфографіку;
2) короткі відеоперекази;
3) аудіоперекази;
4) звіти;
5) таблиці;
6) тестові завдання;
7) презентації (beta-версія)

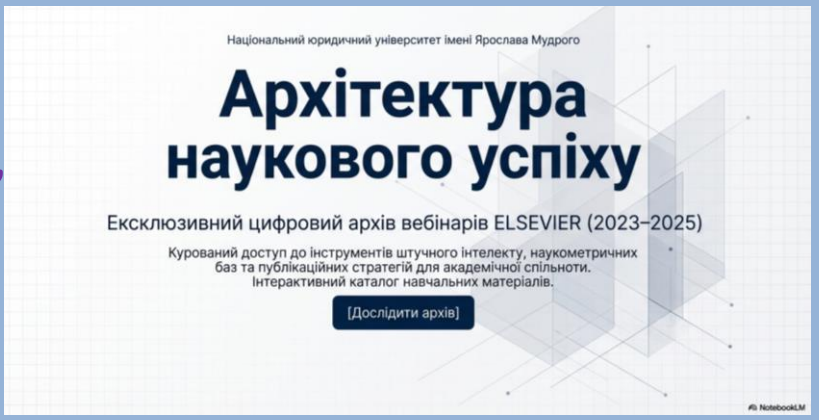

Сайт Бібліотеку НЮУ: Використання ШІ для освітньої діяльності.

- Інструменти ШІ для освітньої та наукової діяльності [Перелік сформовано NotebookLM (14.05.2026 р.)];
- Інструменти та заходи зі штучного інтелекту для освіти та науки [Перелік сформовано NotebookLM (14.05.2026 р.)] : https://surl.li/squaav

Практичне використання сервісу ШІ GEMINI в google-акаунті для робочих процесів бібліотечного фахівця:

- формування переліку джерел певним бібліотечним стилем після вивантаження переліку з АБІС Ірбіс;
- створення Gem-ботів та використання готових gem-ботів, зокрема для створення зображень тощо.

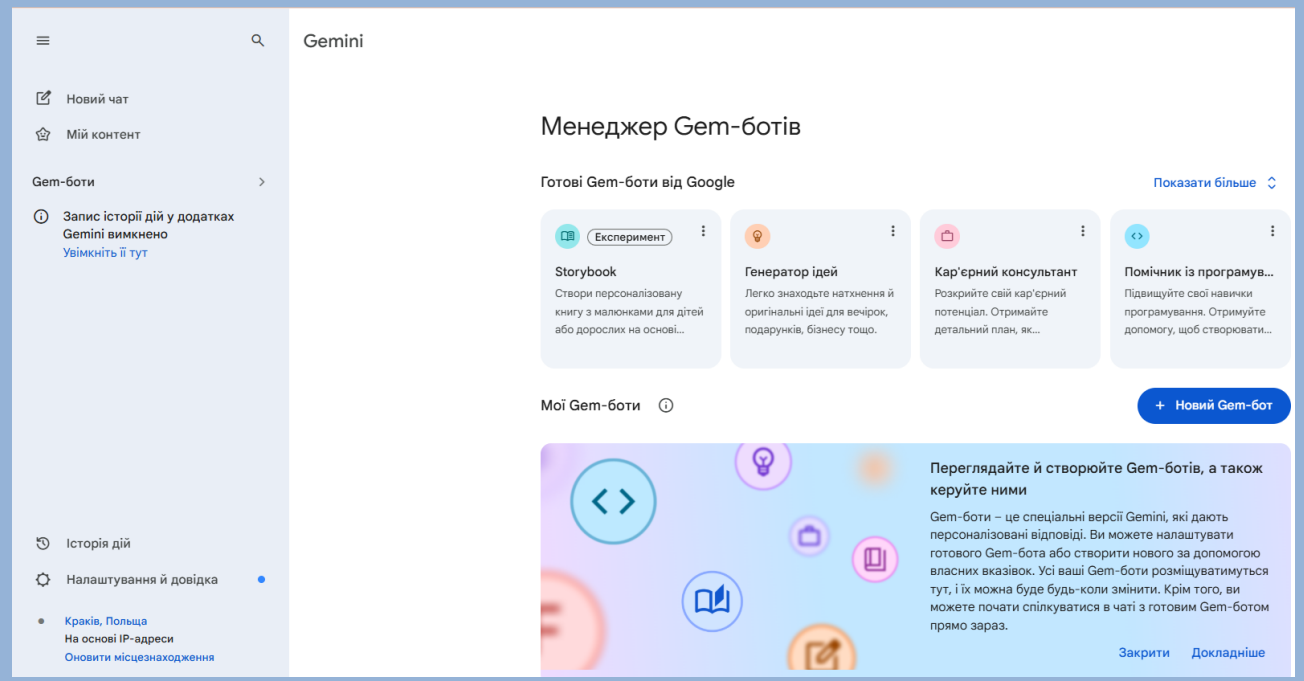

Список публікацій за ДСТУ 8302:2015

1. Lutsenko O. Bringing Civil Servants to Liability for Disciplinary Misconduct in Judicial Practice of Ukraine, Poland, Bulgaria and Czech Republic. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2017. Vol. VIII, № 1 (23). P. 103–112.
2. Suietnov Ye. P. Implementation of the ecosystem approach as a necessary condition for ensuring the constitutional human right to a safe environment for life and health. *Wiadomosci Lekarskie*. 2020. Vol. 73, Iss. 9, cz. 2. P. 2062–2067. DOI: https://doi.org/10.36740/WLek202009231.
3. Lukashev O. A., Krynytskyi I. Y., Broiakov S. V. Budgetary transfer as a tool for financing the health sector: theoretical legal analysis. *Wiadomosci Lekarskie*. 2020. Vol. 73, Iss. 12, cz. 2. P. 2855–2859. DOI: https://doi.org/10.36740/WLek202012225.
4. Tatsiy V. Y., Tyshchenko O. I., Titko I. A. Mental health of a person as a criterion of personal participation in the trial during criminal proceedings [Electronic resource]. *Wiadomosci Lekarskie*. 2020. Vol. 73, Iss. 12, cz. 2. P. 2737–2742. DOI: https://doi.org/10.36740/WLek202012207.
5. Задыхайло Д. В., Милаш В. С., Яроцкий В. Л. Современное состояние реформы здравоохранения в Украине в условиях евроинтеграции [Электронный ресурс]. *Georgian Medical News*. 2020. Vol. 309, Iss. 12. P. 172–176.
6. Gnatenko K. V., Yaroshenko O. M., Anisimova H. V., Shabanova S. O., Sliusar A. M. Prohibition of discrimination as a principle of social security in the context of ensuring sustainable well-being [Electronic resource]. *Rivista di Studi sulla Sostenibilita*. 2020. Vol. 2020, Iss. 2. P. 173–187. DOI: https://doi.org/10.3280/RISS2020-002-S1013.

Agentic AI: наступний етап

З’являються ‘агенти’ для задач: пошук → узагальнення → оформлення результатів

Агенти можуть взаємодіяти з різними базами/платформами
Потрібні правила доступу до даних і людський контроль

Чат-боти та віртуальні асистенти

Функції:

1) відповіді на запити користувачів;
2) навігація по електронному каталогу;
3) допомога у пошуку джерел;
4) консультації 24/7.

Переваги:

- **економія часу;**
- **оперативність;**
- **покращення сервісу.**

Досвід бібліотек демонструє ефективність використання ChatGPT-чатботів для підтримки користувачів

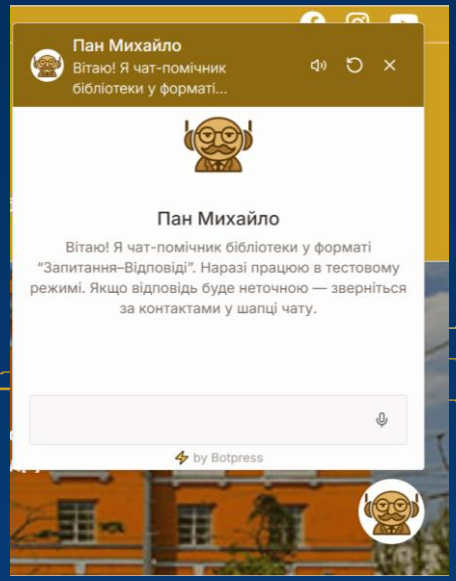

Michelle Ehrenpreis, John P. DeLooper. Artificial Intelligence in the Library: Assessing Chatbots and ChatGPT Presentation / Штучний інтелект у бібліотеці: оцінка чат-ботів та презентації ChatGPT. URL: https://academicworks.cuny.edu/le_pubs/451/?utm_source=chatgpt.com

Сайт бібліотеки ХММУ (Харківський міжнародний медичний університет - приватний), створений самою директоркою бібліотеки за допомогою безкоштовних сервісів та інструментів ШІ за 1 місяць:
https://www.khimu-library.com.ua/

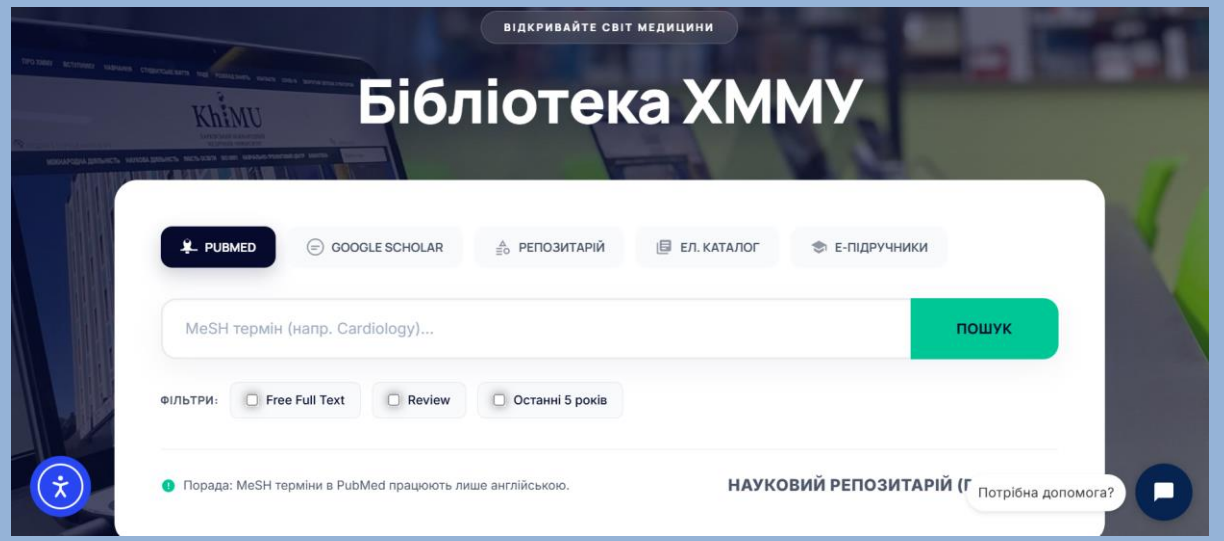

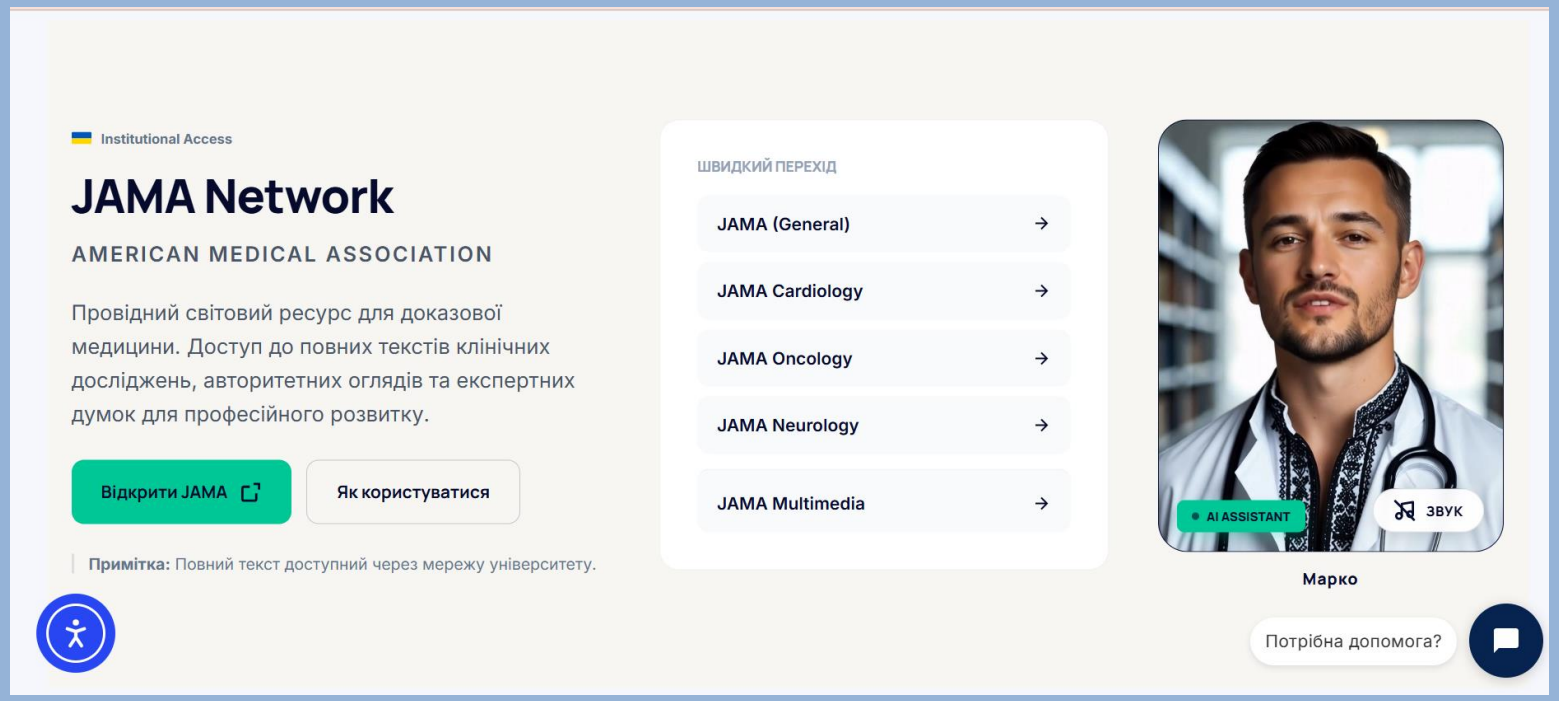

Переваги використання ШІ

- автоматизація рутинної роботи;
- економія часу працівників;
- швидкий пошук інформації;
- персоналізація послуг;
- підтримка наукової діяльності;
- підвищення якості обслуговування.

Огляд таблиці лідерів

Подивіться, як провідні моделі ШІ порівнюються у тексті, зображеннях, баченні та інших аспектах. Ця сторінка надає загальний огляд кожної Арени. Досліджуйте спеціальні вкладки для глибшої інформації. [Таблиця лідерів арени | Порівняйте та бенчмаркуйте найкращі моделі Frontier AI]

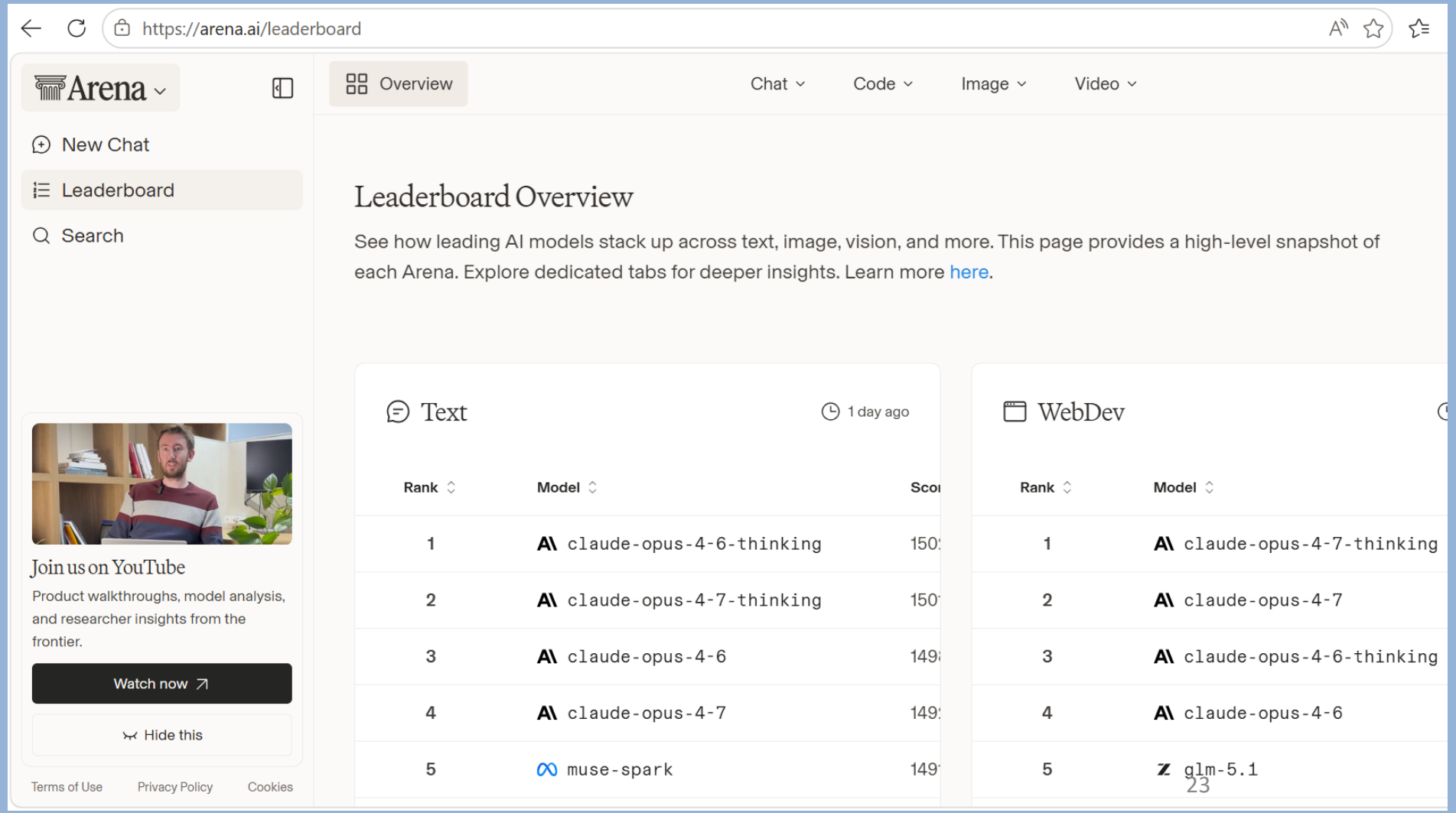

Бібліотечний принцип: починай з баз даних

Досвід використання штучного інтелекту в бібліотечній системі ALMA MRU:

У бібліотечній системі університету (Ex Libris Primo, інтегрованій з Ex Libris Alma) доступний Primo Research Assistant — генеративний AI-інструмент, який є частиною екосистеми Clarivate.

Цей AI-асистент вбудований у бібліотечне discovery-середовище (зокрема ELABA / Primo VE) і призначений для студентів, викладачів та дослідників з метою підтримки більш ефективного доступу до наукової інформації. Він дозволяє ставити запитання природною мовою, генерує AI-підсумки результатів пошуку, зокрема окремо для кожної статті, що дозволяє швидко оцінити релевантність джерел без необхідності відкривати повний текст кожної публікації. Також він використовує технологію Retrieval-Augmented Generation (RAG), надає посилання на першоджерела, пропонує пов’язані теми для подальшого дослідження та підтримує багатомовні запити. Важливе уточнення щодо того, що саме означає “Clarivate AI” у цьому контексті: AI-функція вбудована в продукти Ex Libris Primo та Ex Libris Alma, які належать Clarivate, і використовує їхню центральну інфраструктуру пошуку (CDI) та бібліотечні метадані, а також відповідає політикам і академічній інфраструктурі компанії. Водночас це не є окремий продукт “Clarivate AI chatbot” на кшталт ChatGPT або Gemini, не є універсальною AI-моделлю, створеною Clarivate, і не є окремо брендованим “Clarivate AI Assistant” у всіх продуктах. Це радше інтегрований AI-рівень всередині бібліотечної платформи, а не самостійна система штучного інтелекту.

Нове дослідження Clarivate досліджує вплив академічного ШІ на робочі процеси основних бібліотек

Clarivate

Академія та уряд | Науки про життя та охорона здоров'я | Інтелектуальна власність | Про нас | Інсайти | Зв'яжіться з нами

24 БЕРЕЗНЯ 2026 РОКУ

Нове дослідження Clarivate досліджує вплив академічного ШІ на робочі процеси основних бібліотек

Штучний інтелект, алгоритми та бібліотекарі: еволюція бібліотекаря в епоху GenAI

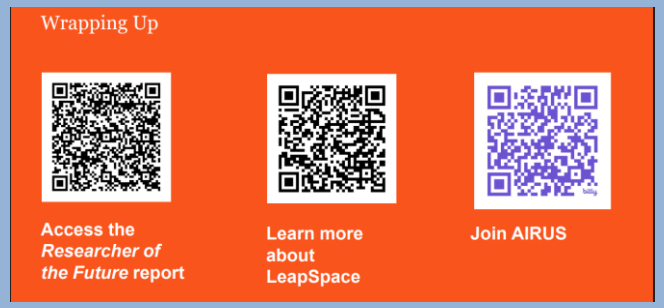

Майбутні напрямки розвитку ШІ: дослідження та відкриття

- Дослідження підтримки бібліотек, орієнтованих на лабораторії, для пошуку інформації за допомогою ШІ
- Підтримка впровадження ШІ в лабораторне навчання, освіту та управління даними
- Вивчення способів використання ШІ для покращення розробки пропозицій
- Книги та ШІ: розширення пошуку за межі журналів; інтеграція книг у середовище пошуку інформації за допомогою ШІ

Штучний інтелект, алгоритми та бібліотекарі: еволюція бібліотекаря в епоху GenAI. URL: https://www.choice360.org/wp-content/uploads/2026/01/Choice-Webinar_AI-Algorithms-Librarians_March-2026_Final.pdf

Правила використання ШІ

- перевірка відповідей у надійних джерелах (Scopus, WoS, каталоги)
- ШІ **не є єдиним джерелом**
- прозорість використання ШІ
- надання джерел користувачу

Алгоритм роботи бібліотекаря

- формування запиту
- отримання AI-відповіді
- фактчек і перевірка посилань
- доповнення бібліотечними ресурсами
- видача перевіреної відповіді

Обмеження та ризики

- hallucinations (вигадані дані)
- алгоритмічна упередженість
- ризики конфіденційності
- відповідальність залишається за бібліотекарем

Висновки

Технології штучного інтелекту суттєво змінюють підходи до управління інформаційними ресурсами та аналітичної діяльності бібліотек. AI-системи сприяють автоматизації бібліотечних процесів, підвищують ефективність пошуку та аналізу інформації, підтримують наукову й освітню діяльність.

Водночас успішне впровадження ШІ потребує дотримання принципів академічної доброчесності, розвитку цифрових компетентностей бібліотечних працівників та відповідального ставлення до використання AI-технологій.

Джерела та корисні посилання

Choice webinar: AI, Algorithms & Librarians / Штучний інтелект, алгоритми та бібліотекарі: еволюція бібліотекаря в епоху GenAI (19.03.2026 р.);

- The AI Model Matchmaker: Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence (Future Friday, March 2026). Can Cui Instructional Designer Team Lead Division of Digital Learning. URL: Share_Pairing AI Tools with QM Standards for Course Design Excellence.pdf
- Library 2.0's. The Encyclopedia of AI an AI-written reference. AI and Libraries / Штучний інтелект та бібліотеки. URL: https://encyclopediaofai.com/articles/ai-policies-for-libraries ;
- Майстер-клас **«AI+Art: нові горизонти у творчості бібліотекаря»**. Спікерка: провідний методист Публічної бібліотеки Новомосковської міської територіальної громади - Анастасія Дьякова: Запис за посиланням: https://youtu.be/rqafSycYgSE?si=QPLC_eXZPF5FhVk6 . Всі школи бібілотечного журналіста в блозі: https://journalist-library.blogspot.com/
- Michelle Ehrenpreis, John P. DeLooper. Artificial Intelligence in the Library: Assessing Chatbots and ChatGPT Presentation / Штучний інтелект у бібліотеці: оцінка чат-ботів та презентації ChatGPT. URL: https://academicworks.cuny.edu/le_pubs/451/?utm_source=chatgpt.com
- SBPatil. (29 листопада 2024 р.). Штучний інтелект (ШІ) та бібліотеки: огляд впливових аспектів та концептуальної структури. 12-й Міжнародний саміт фахівців з бібліотечної інформації (I-LIPS 2024) на тему «Інноваційні технології в бібліотечній справі: виклики та можливості» (ILIPS-2024), Університет Галготіас, Велика Нойда. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.14292547
- Сайт Бібліотеки НЮУ: Використання ШІ для освітньої діяльності.

Бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Каталоги і фонди | Послуги | Бібліотека | Новини | Контакти

Головна / Послуги / Науковцям / Наукометрія. Бібліометрія /

Використання штучного інтелекту для освітньої діяльності

Підготувала:
Маргарита Кулик.
Бібліотека НЮУ імені Ярослава Мудрого

З використанням інструментів: Copilot, ChatGPT, Gemini, NotebookLM